

Hayatı ve Düşünceleri ile Bir “İktisatçı”: Ernst Friedrich Schumacher

The “Economist” with the Life and Thoughts:
Ernst Friedrich Schumacher

Merve Akkuş

“Demokrasinin, özgürlüğün, insan saygılığının, yaşam düzeyinin, kendini gerçekleştirmenin, doyumluluğun anlamı nedir? Mallarla ilgili bir şey midir, yoksa insanlarla mı? Doğal ki bir insan sorudur söz konusu olan. İnsanlar da ancak küçük, kavranabilir gruplar içinde kendilerini bulabilirler. Bu bakımdan birçok küçük ölçekli birimle işleyebilen belirli bir yapı çerçevesi içinde düşünmeliyiz. Ekonomik düşünce bunu kavrayamıyorsa bir işe yaramaz. O uçsuz bucaksız soyutlamalarından; ulusal gelir, büyüme hızı, sermaye/hâsıla oranı, girdi-çıkıtı analizi, iş gücü hareketliliği, sermaye birikiminden öteye gidemezse; bunları aşış da yoksulluk, hayal kırıklığı, yabancılaşma, umutsuzluk, çöküntü, suçluluk, gerçeklerden kaçma, gerginlik, kabalık, çirkinlik ve ruhsal ölüm gibi insan gerçekleriyle temas edemezse o zaman ekonomi bilimini çöpe atıp yeni baştan başlayalım.”

E. F. Schumacher, *Küçük Güzeldir*, 54-5

İngiliz iktisatçı ve filozof Ernst Friedrich Schumacher 16 Ağustos 1911’de Almanya’nın Bonn kentinde doğdu. Babası siyasal iktisat profesörüydü. Bonn ve Berlin’de başladığı öğrenimine 1929’da Rhodes bursu ile Oxford New College (İngiltere) ve daha sonra 1931’de Columbia Üniversitesinde (ABD/New York) devam etti. 1934’te Almanya’ya geri döndü. Hitler Almanya’sında yaşayamayacağını düşünerek eşi ile birlikte 1936’da İngiltere’ye göç etti ve savaşın bitimine kadar orada kaldı. Savaş dönemi kendisi için biçimlendirici bir deneyimdi; uygulama olmaksızın teorilerle uğraşmayı tatmin edici bulmadığı için iş hayatına atıldı, çiftçilik ve gazetecilik yaptı. İkinci Dünya Savaşı süresince her şeyden izole olmuş bir İngiliz çiftliğinde çalıştı. Aynı yıllarda Oxford’da akademik hayata geri döndü. Bu dönemde yeni bir milletlerarası para ödemeleri takas sistemini konu

alan *Multilateral Clearing* (Çok Taraflı Takas) adlı yazısı ile John Maynard Keynes'in dikkatini çekti. Schumacher, İkinci Dünya Savaşı sırasında İngiliz hükûmetine ekonomik ve finansal açıdan danışmanlık yaptı. Savaşın sonu İngiltere Denetim Komisyonunun bir üyesi olarak Almanya'ya gitti. Baş ekonomi danışmanı olarak Alman ekonomisinin yeniden inşasıyla ilgili olarak görev aldı (1946–1950). 1950–70 arasında 800.000 çalışana ile dünyanın en büyük organizasyonlarından biri olan National Coal Board (Millî Kömür Komisyonu)'a ekonomik danışmanlıkta bulundu. Bu pozisyondayken dünya nüfusunun ihtiyacı olan enerji ihtiyacının petrol yerine kömür ile sağlanması gerektiği ile ilgili düşüncelerini dile getirdi. Bu çerçevede petrolün tükenen bir kaynak olduğunu belirterek petrole aşırı bağımlılığın tehlikeleri, OPEC'in yükselişi ve nükleer enerjinin tehlikeleri hususlarında görüş ve düşüncelerini dile getirdi.

1955'te Schumacher ekonomik danışman olarak Burma'ya gitti. Burada ilk defa gelişmekte olan ülkelerin problemleriyle ilgili çalışmalarda bulundu. İnsanlığın gelişimi için bireylerin iyi bir işe sahip olmaları gerektiğini belirttiği *Buddhist Economics* (Budist Ekonomi) adlı çalışmasıyla "İyi insan için iyi iş. Yerel kaynaklardan yerel ihtiyaçları karşılamak için yapılan üretim en rasyonel ekonomik yöntemdir." şeklinde özetlenebilecek görüşlerini ifade etti. Bu bağlamda dünyanın birçok üçüncü dünya ülkesine gitti, yerel hükûmetleri bağımsız ekonomilerini oluşturmaları konusunda destekledi. Hindistan Planlama Komisyonuna da danışmanlık yaptı. *Orta ölçekli teknoloji* fikrine ilk defa 1965 yılında kaleme aldığı *The Observer* (Gözlemci) adlı makalesinde yer verdi. Bunun üzerine 1966'da aralarında George McRobie, Alfred Latham-Koenig ve Prof. Mansur Hoda'nın da bulunduğu birçok meslektaş ve arkadaşı ile Intermediate Technology Development Group (Orta Ölçekli Teknoloji Geliştirme Heyeti)'u kurdu ve bu kurumun yöneticiliğini yaptı.

Schumacher'in temel kalkınma teorileri *orta boyut (ölçek)* ve *orta teknoloji* kavramları ile bilinir hâle geldi. Schumacher, orta ölçekli teknolojinin yanı sıra, *sürdürülebilir tarım* konusuyla da ilgilendi. Organik gıda ve tarıma yönelik düzenlemeleri teşvik eden Soil Association (Toprak Derneği)'in başkanlığını yaptı. Daha sonraki dönemlerde ise Scott Bader Commonwealth'te müteveli üyeliğinde bulundu.

Schumacher'in düşünceleri İngiltere'de 1970'lerde popüler olmaya başladı. 1973'te yazılarını *Small is Beautiful* (Küçük Güzeldir) adlı kitabında topladı. Daha sonra 1977'de ise *A Guide for the Perplexed* (Aklı Karışıklar İçin Kılavuz) adlı kitabı yayımlandı. *The London Times Literary Supplement*'e göre *Küçük Güzeldir* adlı kitabı İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra "en etkili 100 kitap"

arasında yer aldı. Bu süreci takip eden zamanda *Küçük Güzeldir*, 30 civarında dile çevrildi ve Schumacher'e uluslararası ün getirdi. Kitap 1976'da *Prix Europeen de l'Essai Charles Veillion* prestij ödülünü aldı.

Bunların yanı sıra Schumacher, Londra'nın *The Times* gazetesinde ekonomi üzerine yazılar kaleme aldı ve sayfa editörlüğü yaptı. Ayrıca *The Economist* ve *Resurgence (Diriliş)*'te de yazdı.

4 Eylül 1977'de vefat eden Schumacher'in fikirleri ve çalışmaları *Schumacher Circle (Schumacher Çevresi)* adlı kolektif bir kuruluş/oluşum tarafından devam ettirilmektedir. Bu kapsamda *Schumacher UK* ve ABD'deki *E. F. Schumacher Topluluğu* onun fikirlerini yaymaya; Devon'da adını taşıyan bir yüksekokul faaliyette bulunmaya ve ekolojik çalışmalar yürütmeye; *Alternatif Teknolojiler Merkezi*, *Toprak Derneği*, *Yeşil Kitaplar* gibi kurumlar da Schumacher'in ekoloji ile ilgili düşüncelerini geliştirmeye devam etmektedirler. Kuruculuğunu yaptığı *Intermediate Technology Development Group* ise bugün faaliyetlerini *Practical Action (Uygulanabilir Eylemler)* adıyla sürdürmektedir. *Practical Action*'ın İngiltere'deki merkez ofisi (*The Schumacher Centre for Technology and Development / Schumacher Teknoloji ve Gelişim Merkezi*), ulusal ve uluslararası alanda teknoloji bilgi ve uzmanlığı ile toplumda yoksulluğun azaltılması konuları üzerine çalışmalar yürütmektedir.

Schumacher'in kitap, ders notu, fotoğraf ve benzeri materyallerden oluşan kişisel koleksiyonu bugün Great Barrington, Massachusetts'deki *New Economics Institute*'un kütüphanesinde bulunmaktadır. Ayrıca Schumacher'in düzenli olarak yazdığı *Resurgence (Diriliş)* dergisi hâlen "Küçük güzeldir." ilkesinin takipçisidir.

Fikirleri

Schumacher toplumsal ve iktisadi gelişme adına ortaya attığı *küçük ve sürdürülebilir sistemler*le tanınır. Büyük kurumların, çok uluslu şirketlerin, sınırsız ekonomik büyümenin ve sürekli artan tüketimin birer ilerleme göstergesi olarak kabul edildiğini belirten Schumacher, büyük ölçekli teknolojiye, büyümeye ve kâra vurgu yapan modern iktisat politikalarının, çevresel tahribat yarattığına, çalışma şartlarıyla insanları insanlık dışı hâle getirdiğine ve yaşadığımız gezegene zarar verdiğine inanmaktadır. Bu bağlamda *Küçük Güzeldir*'de "devliğe tapınmanın" yol açtığı insani ve çevresel tahribatı ele alır, çözüm olarak da "yerelleştirme" düşüncesini ortaya koyar. İktisadi hayat için "en akılcı" yöntem olarak üretim, tüketim ve örgütlenme biçiminin olduğundan yola çıkarak yerel ve küçük yapılanmalarla olmasını önerir. Ayrıca yerel ihti-

yaçlar için yerel kaynakların kullanımını tavsiye eder. 1970'lerin ortasında ABD'de verdiği bir dizi konferanstan oluşan *Good Work (Hayırlı Ekonomi)* adlı kitabında bu düşüncelerini geliştirmekte, sistemleştirmektedir.

Teknik gelişmelerin ekonomik, sosyal, kültürel ve politik alanda büyük değişimleri de beraberinde getirdiğini, bu nedenle zengin olsun fakir olsun her toplumun teknolojinin seçimi konusunda dikkatli olması gerektiğini vurgular. Az kaynağa sahip toplumların, ellerindeki küçük sermayeyle – içinde buldukları sosyal, kültürel durumları da değerlendirerek– yeni teknolojiler üretmeleri gerekmektedir. *Orta ölçekli veya uygun teknoloji* olarak tanımladığı bu fikrinde esas, yerel topluluklar bünyesinde yerel imkânlarla ve yerel şartlarda geliştirilebilecek, az maliyetle uygulanabilecek, kullanıcı ve çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesidir. Böylece yerel kaynaklar kullanılarak insanların temel ihtiyaçlarını karşılayacak gelir elde etmeleri sağlanabilir. Bireyleri bu sürece dâhil etmek, teknolojinin kullanıcıların ihtiyaçlarına göre şekillenebilmesini ve daha uzun vadeli olabildiğini sağlayacaktır. Bu düzenlemeler aynı zamanda yoksul ülke yurttaşlarının kendi kendilerine yetebilmelerini ve sanayileşmiş ülkelere bağımlılıklarının azalmasını sağlayacaktır. Öte yandan zengin ülkelerin de daha az hammadde talep eden, çevreye zarar vermeyen yeni teknolojiler üretmeleri gerekmektedir. Schumacher, böylece milletlerin kendi içlerinde ve aralarında eşitliğe ancak bu yolla ulaşabileceğini ve bütün toplumlar için *sürdürülebilir* bir hayat tarzı oluşabileceğini düşünmektedir. Nitekim Schumacher'in 1966'da Intermediate Technology Development Group'u kurmuş olması da bu bağlamda değerlendirilmelidir.

1955'te ekonomik danışman olarak gittiği Burma'daki tecrübe ve gözlemlerinden yola çıkarak hazırladığı "Budist Ekonomi Bilimi" adlı makalesinde, Buda'nın "Doğru Yoldan Geçimini Sağlamak" anlayışına dayalı bir ekonomi düşüncesi geliştirmeye çalışmıştır. Modern ekonomi ile birlikte, ekonomik üretimin son yıllarda toplum tarafından giderek daha fazla tüketime odaklı hâle geldiğini vurgulamaktadır. *Sürdürülebilirlik* fikrini geliştirerek, sürekli artan tüketim anlayışı yerine insanlığın sadece ihtiyacı kadar tüketmesi gerektiğini ifade eder. Eşitlik, arzuların indirgenmesi, acının dindirilmesi, güzel olana saygı ve çalışmanın saygınlığının gözetilmesiyle düzenlenen bir sistem tarif etmektedir. Schumacher'e göre iş sistemimizin temelinde, değerler sistemimizin veya daha doğrusu ferde ve onun diğer insanlarla ilişkilerine dair görüşümüz yatar. Schumacher insanın çalışmasının üç gayesini şöyle teşhis etmektedir: İlk olarak *gerekli ve faydalı mal ve hizmetleri*

sağlamak, istidatlarımızı ve hünerlerimizi kullanmak, tekâmül ettirebilmek ve kendimizi doğuştan gelen benmerkezciliğimizden kurtarmak için insanlara hizmet etmek ve onlarla iş birliği yapmak.

Batı'nın ekonomi ve teknoloji uygulamalarının insan ve tabiatı çevreleyen tabii ve ilahi sınırları ihlal ettiği hâkim görüşünden hareket eden Schumacher'in başlıca eserleri şunlardır:

- *Small is Beautiful: (A Study of) Economics as if People Mattered*, 1973 (*Küçük Güzeldir*, çev. Osman Çetin Deniztekin. 1. baskı, İstanbul: E Yayınları, 1979; 2. baskı, İstanbul: Cep Kitapları Yayınları, 1989; 3. baskı, İstanbul: Cep Kitapları Yayınları, 1995; 4. baskı, İstanbul: Cep Kitapları Yayınları, 2002; 5. baskı, İstanbul: Varlık Yayınları, 2010).
- *A Guide for the Perplexed*, 1977 (*Aklıkarişikler İçin Kılavuz*, çev. Mustafa Özel. 1. baskı, İstanbul: İz Yayıncılık, 1990; 2. baskı, İstanbul: İz Yayıncılık, 1992; 3. baskı, İstanbul: İz Yayıncılık, 1999).
- *Good Work*, 1979 (*Hayırlı Ekonomi*, çev. Murat Çiftkaya, İstanbul: İz Yayıncılık, 1999).
- *Buddhist Economics*. İlk olarak *Asia: A Handbook* (Editör, Guy Wint, 1966, Londra, Anthony Blond Ltd.) adlı kitap içinde yayımlanmıştır.
- *This I Believe – and Other Essays*, 1977, (1. baskı, London: Green Books, 1977; 2. baskı, London: Green Books, 1998)

Kaynakça

Bu metin aşağıdaki kaynaklarda yer alan bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir:

M. Parker, V. Fournier, P. Reedy, *Alternatifler Sözlüğü* (çev. B. Doğan, E. Ayhan), Haziran 2010, İstanbul: NTV Yayınları (*E. F. Schumacher, Küçüklük, Sürdürülebilirlik, Uygun Teknoloji, Yerelleştirme maddeleri*).

Practical Action (ITDG) kurumsal sitesi: <http://www.practicalaction.org>

The E. F. Schumacher Society kurumsal sitesi: <http://www.smallisbeautiful.org/>

The Schumacher Circle web sitesi: http://www.schumacher.org.uk/schumacher_circle.htm

The Schumacher Society (UK) kurumsal sitesi: <http://www.schumacher.org.uk>

Schumacher College kurumsal sitesi: <http://www.schumachercollege.org.uk>

The Centre for Alternative Technology kurumsal sitesi: <http://www.cat.org.uk>

The Soil Association kurumsal sitesi: <http://www.soilassociation.org>

Green Books kurumsal sitesi: <http://www.greenbooks.co.uk>

New Economics Foundation kurumsal sitesi: <http://www.neweconomics.org>

Resurgence kurumsal sitesi: <http://www.resurgence.org>